

Інформаційна довідка
до проекту Закону України «Про внесення змін до Кодексу України про
адміністративні правопорушення та інших законодавчих актів щодо
заборони в рекламі ненормативної лексики»
*(реєстр. № 11304 від 29.05.2024)**

Анотація. В інформаційній довідці аналізуються положення проекту Закону України «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення та інших законодавчих актів щодо заборони в рекламі ненормативної лексики»; розглядаються питання встановлення заборони на використання ненормативної лексики в рекламі, яка містить лайливі, вульгарні, нецензурні або інші ненормативні слова; шляхи посилення адміністративної відповідальності винних осіб за порушення встановлених законодавством вимог щодо заборони розміщення в рекламі інформації, що містить ненормативну лексику. За результатами аналізу вивчаються ризики представленого законопроекту.

Ключові слова: рекламна інформація, ненормативна лексика, нецензурні слова, мовні звороти та вислови, адміністративна відповідальність.

Метою законопроекту є встановлення заборони на використання ненормативної лексики в рекламі, яка містить лайливі, вульгарні, нецензурні або інші ненормативні слова, мовні звороти та вислови, а також слова, мовні звороти та вислови, схожі до ступеня змішування з нецензурними. Передбачається одночасне посилення адміністративної відповідальності за порушення встановлених законодавством вимог щодо заборони розміщення в рекламі інформації, що містить ненормативну лексику.

У зв'язку з цим пропонується доповнити Кодекс України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП) статтею 156⁴, внести зміни до статті 244⁴ КУпАП, а також доповнити пунктом шістнадцятим частину першу статті 8 Закону України «Про рекламу».

З огляду на викладені в законопроекті пропозиції, вважаємо за доцільне зазначити такі ризики його положень.

По-перше, в Україні дійсно спостерігається негативна тенденція щодо надмірного вживання ненормативної лексики й нецензурних висловлювань, яка є однією з головних проблем сучасного суспільства, зокрема й у сфері реклами. При цьому відповідно до диспозиції статті 173 КУпАП нецензурна лайка в публічних місцях кваліфікується як дрібне хуліганство, тобто такі діяння є адміністративно-караними.

Також, наприклад, державні службовці та посадові особи органів місцевого самоврядування відповідно до положень чинного законодавства, а саме статті 38 Закону України «Про запобігання корупції» та «Загальних правил етичної поведінки державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування», повинні утримуватися від використання ненормативної лексики в публічних виступах та соціальних мережах тощо.

Водночас на державному рівні нормативно не визначений перелік нецензурних слів та висловлювань, відсутні розроблені й затверджені

методологічні критерії віднесення тієї чи іншої інформації до ненормативної лексики або нецензурних слів (словосполучень). За таких умов визначення того, чи належать ті чи інші слова до категорії ненормативної лексики або нецензурних слів саме в рекламі, вимагає в кожному індивідуальному випадку ініціювання проведення такого виду спеціальної лінгвістичної експертизи писемного мовлення, як семантико-текстуальної, що є досить тривалою і коштовною процедурою.

Загалом в Україні практика використання нецензурних слів у рекламі ототожнюється з порушенням законодавства про застосування державної мови у сфері обслуговування споживачів. Статус української мови як єдиної державної мови передбачає обов'язковість її використання на всій території України при здійсненні повноважень органами державної влади та органами місцевого самоврядування, а також в інших публічних сферах суспільного життя. За таких умов використання в рекламі ненормативної лексики є грубим порушенням статей 30, 32 Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної». Стаття 49 цього закону встановлює, що з метою сприяння функціонуванню української мови як державної у сферах суспільного життя на всій території України діє Уповноважений із захисту державної мови, який відповідно до статті 56 здійснює державний контроль за застосуванням державної мови та згідно з вимогами статті 57 має право складати протоколи на порушників вимог законодавства про державну мову у сфері реклами.

У рамках функціональності та відповідно до компетенції центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері державного контролю за додержанням законодавства про захист прав споживачів, – Державна служба України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів (Держпродспоживслужба) не є уповноваженою здійснювати контроль за використанням ненормативної лексики або нецензурних слів у будь-якій рекламі або під час рекламування певного товару (продукції) тощо. Положення про Державну службу України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів, затверджене Постановою Кабінету Міністрів України від 2 вересня 2015 року № 667, регламентує, що цей державний орган здійснює нагляд (контроль) за дотриманням законодавства про рекламу в частині захисту прав споживачів реклами, проте не в контексті реалізації каральної функції – складання протоколів та накладення штрафів на суб'єктів господарювання за порушення закону щодо застосування державної мови у сфері обслуговування споживачів та розміщення реклами. У зв'язку з цим надання Державній службі України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів нетипової компетенції, зокрема функцій у сфері розгляду справ про адміністративні правопорушення і накладення адміністративних стягнень за наслідками порушення законодавства про захист прав споживачів у контексті розміщення в рекламі інформації, що містить ненормативну лексику, є помилковим та некоректним.

Узагальнюючи викладене, представлений законопроект підіймає глобальну проблематику необхідності нормативного визначення на державному рівні переліку нецензурних слів та висловлювань, розробки методологічних критеріїв віднесення тієї чи іншої інформації до ненормативної лексики або

нецензурних слів (словосполучень) із метою посилення захисту прав споживачів у сфері реклами. Запропоноване у представленому законопроекті покладання на Державну службу України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів додаткових повноважень щодо складання протоколів та накладення штрафів на суб'єктів господарювання та інших суб'єктів за використання ненормативної лексики, що є значним проявом порушення законодавства про застосування державної мови у сфері обслуговування споживачів та розміщення реклами, видається передчасним і некоректним, оскільки цю функцію в рамках законодавчої компетенції реалізує саме Уповноважений із захисту державної мови. Ігнорування вказаного аспекту може призвести до дублювання функцій у вказаній сфері між Державною службою України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів й Уповноваженим із захисту державної мови. Схвалення цього законопроекту ставить під загрозу (у вигляді передчасного та необґрунтованого притягнення до адміністративної відповідальності) суб'єктів господарювання та осіб, які надають послуги у сфері розповсюдження та розміщення реклами, за ознаками використання ними ненормативної лексики й подальшого масового оскарження ними протоколів про адміністративне правопорушення.

*Дослідницька служба
Верховної Ради України*

**Цей документ підготовлений Дослідницькою службою Верховної Ради України як довідковий інформаційно-аналітичний матеріал. Інформація та позиції, викладені в документі, не є офіційною позицією Верховної Ради України, її органів або посадових осіб. Цей документ може бути цитований, відтворений та перекладений для некомерційних цілей за умови відповідного посилання на джерело.*